

POLEMIKE

ŠE NEKAJ PROBLEMOV PISANJA ZEMLJEPISNIH IMEN V SLOVENSKEM JEZIKU

AVTORJA

dr. Drago Kladnik

Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Geografski inštitut Antona Melika, Gosposka ulica 13, SI – 1000 Ljubljana, Slovenija
drago.kladnik@zrc-sazu.si

dr. Drago Perko

Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Geografski inštitut Antona Melika, Gosposka ulica 13, SI – 1000 Ljubljana, Slovenija
drago@zrc-sazu.si

DOI: 10.3986/GV91107

UDK: 811.163.6'373.21

COBISS: 1.02

IZVLEČEK

Še nekaj problemov pisanja zemljepisnih imen v slovenskem jeziku

Tokratno, tretjo razpravo o bolj zapletenih vidikih in primerih rabe slovenskih zemljepisnih imen namerjamo predvsem slovenskim zemljepisnim imenom v Italiji, južnoslovanskim črkam (ki jih ni v slovenski abecedi) v slovenskih zemljepisnih imenih, slovenjenju imen gorovij, morij, jezer in rek ter svojilnim privednikom v slovenskih zemljepisnih imenih. Na koncu predstavljamo poenostavitve pri pisanju zemljepisnih imen, kot jih predvideva nastajajoči novi slovenski pravopis, in poudarjamo pomen sodelovanja med jezikoslovci, geografi in drugimi strokovnjaki.

KLJUČNE BESEDE

geografija, jezikoslovje, zemljepisna imena, sporna imena, standardizacija, slovenjenje, pravopis, slovenščina, Slovenija

ABSTRACT

Additional issues in writing geographical names in Slovenian

This third discussion on more complex aspects and examples of using Slovenian geographical names is primarily dedicated to Slovenian geographical names in Italy, South Slavic letters (that are not part of the Slovenian alphabet) in Slovenian geographical names, Slovenianizing the names of mountain ranges, seas, lakes, and rivers, and possessive adjectives in Slovenian geographical names. It concludes by presenting simplifications in how geographical names should be written as defined in the new Slovenian normative guide being prepared, and by emphasizing the importance of cooperation between linguists, geographers and other experts.

KEY WORDS

geography, linguistics, geographical names, disputed names, standardization, Slovenianization, orthography, Slovene, Slovenia

Uredništvo je prispevek prejelo 24. oktobra 2018.

1 Uvod

Prispevek je nadaljevanje članka iz 89. letnika Geografskega vestnika (Kladnik in Perko 2017), v katerem so bili opisani predvsem različni problemi zapisovanja slovenskih imen držav in drugih slovenskih eksonimov, in članka iz 90. letnika Geografskega vestnika (Kladnik in Perko 2018), ki je bil namenjen predvsem rabi velike in male začetnice v večbesednih slovenskih zemljepisnih imenih, slovenjenju večbesednih tujih zemljepisnih imen, večbesednim imenom delov naselij (mest in vasi) ter rabi velike in male začetnice pri vzdevkih oziroma nadomestnih imenih (na primer črna celina, dežela tisočerih jezer).

Ponovimo samo, da je raba zemljepisnih imen v slovenskem jeziku vse bolj enotna (Preglednica eksonimov 2014), pogledi nanjo so vse bolj usklajeni (Kladnik 2007), ostajajo pa številni nerešeni problemi (Kladnik 2006; Kladnik in Perko 2007; Kladnik in Bole 2012; Kladnik in Perko 2013; Kladnik s sodelavci 2013; Klinar in Geršič 2014; Kladnik in Perko 2015; Geršič 2017; Kladnik s sodelavci 2017; Perko, Jordan in Komac 2017; Perko in Kladnik 2017; 2019; Zagórski, Geršič in Kladnik 2018), tudi zato, ker so mednarodna standardizacijska priporočila *Skupine izvedencev Združenih narodov za zemljepisna imena* 'United Nations Group of Experts on Geographical Names' (UNGEGN), ki jo pri nas zastopa *Komisija za standardizacijo zemljepisnih imen Vlade Republike Slovenije* (KSZI VRS), večkrat v nasprotju z jezikoslovno prakso in zakonitostmi jezika (Dobrovoljc in Jakop 2012).

Sprejemljivih rešitev ni moč iskati le med geografi ali jezikoslovci, ampak v njihovem sodelovanju s širšo strokovno javnostjo (Dobrovoljc in Jakop 2011). Avtorja, ki tesno sodelujeva pri standardizaciji zemljepisnih imen pri KSZI VRS in delu Pravopisne komisije, upava, da bodo nakazane rešitve iz vseh treh prispevkov sestavni del posodobljenega pravopisa, predvsem kot ponazorilo k posameznim pravilom v njegovem slovarskem delu.

2 Metodologija

Način raziskovanja zemljepisnih imen je opisan v prejšnjih dveh letnikih Geografskega vestnika (Kladnik in Perko 2017; 2018), zato samo na kratko ponovimo, da smo pri analizi pojavljanja obravnavanih zemljepisnih imen uporabili jezikovni korpusu *Gigafida* s skoraj 1,2 milijarde besed iz slovenskih besedil najrazličnejših zvrsti (Gigafida 2017), zapise v *Jezikovni svetovalnici* (2017) Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU ter podatke o zastopanosti in načinu zapisa slovenskih zemljepisnih imen v najpomembnejših slovenskih atlasih sveta, ki smo jih zbrali na Geografskem inštitutu Antona Melika ZRC SAZU (Preglednica eksonimov 2014).

3 Nekaj težavnih primerov rabe zemljepisnih imen

Tokratno nadaljevanje vsebine člankov iz lanskega in predlanskega letnika Geografskega vestnika namenjamo predvsem slovenskim zemljepisnim imenom v Italiji, južnoslovenskim črkam (ki jih ni v slovenski abecedi) v slovenskih zemljepisnih imenih, slovenjenju imen gorovij, morij, jezer in rek ter svojilnim pridevnikom v slovenskih zemljepisnih imenih.

3.1 Razmerja med slovensko matico in slovensko skupnostjo v Italiji glede rabe nekaterih tamkajšnjih imen

V novejšem obdobju se povečuje razkorak glede rabe nekaterih zemljepisnih imen med slovensko narodno skupnostjo v Italiji in Slovenci v »matici«, ki odločilno vplivamo na njihovo splošno, normirano rabo in s tem tudi njihovo standardizacijo.

Tako smo na primer zaradi tradicionalno zakoreninjene rabe v »matici« za italijansko/furlansko mesto *Udine/Udin* že standardizirali eksonim *Videm* (Furlan s sodelavci 2008) in pri tem zavestno prezrli etimološko ustreznjšo imensko različico *Viden* (Merkù 2006). Obenem ugotavljamo, da sta za obe največji severnoitalijanski mesti med pripadniki slovenske skupnosti v Italiji in tudi med prebivalstvom na območjih vzdolž italijanske meje v Republiki Sloveniji še vedno povsem živi imenski različici *Milan* in *Turin*. Ti med preostalimi Slovenci veljata za arhaična eksonima in namesto njiju uporabljamo izključno endonima *Milano* in *Torino*. Zaradi objektivnih razlogov (krajevno ime *Milan* se namreč prekriva s slovenskim lastnim imenom) je pogostnost pojavljanja obeh imenskih oblik za *Milan/Milano* v *Gigafidi* nemogoče ugotoviti, medtem ko smo za drugo ime ugotovili, da se v obliki *Torino* pojavlja v 97,0 % primerih (13.021 zadetkov), v obliki *Turin* pa v preostalih 3,0 % (403 zadetki).

Največji razkorak med obema skupnostma, ki obenem pomeni precejšnje odstopanje normirane rabe od ljudskega izrazja, pa se kaže v rabi imenske dvojnice *Benečija/Beneška Slovenija*. Medtem ko za zamejsko pokrajino zaradi imenskega prekrivanja z eksonimom *Benečija* za italijansko deželo *Veneto* v »matici« že dolgo prevladuje poimenovanje *Beneška Slovenija*, pa je zanjo med njenimi prebivalci in tudi zamejsko skupnostjo v Italiji precej bolj v rabi poimenovanje *Benečija*.

V zvezi s tem se je razvnela živahna strokovna razprava, ki jo je zanimalo vprašanje s slovenskega prevajalskega oddelka Evropske komisije novembra 2013 glede ustreznosti slovenskega poimenovanja dežele *Veneto* v Italiji.

V dopisu je med drugim navedeno, da je zanjo v Seznamu tujih zemljepisnih imen v slovenskem jeziku (Kladnik 2001) navedena slovenska ustreznica *Benečija* (slika 1). Po mnenju prevajalcev, ki so bodisi zamejski Slovenci bodisi natančneje poznajo ureditev in zgodovino ter kulturo Italije, pa naj bi bila pravilna oziroma v slovenščini že uveljavljena raba *Veneto* oziroma *dežela Veneto*.

V nadaljevanju dopisa je rečeno, da je *Benečija* območje, za katerega se je v Sloveniji uveljavil izraz *Beneška Slovenija*. V italijanščini se zanj uporabljata izraza *Benecia* in *Slavia Veneta*, tudi *Slavia Friulana*

DRAGO KLADNIK

Slika 1: V deželi Benečija je 25 km južno od Benetk starodavno ribiško in solinarsko mesto Cioggia, ki ga je Matej Cigale v Atlantu podomačil v Kjadža.

oziroma v furlanščini *Scлавanie*. Slovensko poimenovanje *Benečija* za *Veneto* naj ne bi bilo zgodovinsko (kar bi opravičevalo rabo slovenske različice) in da je pozneje prišlo do premika imena z ene zemljepisne enote na drugo, morda pod vplivom imena glavnega mesta *dežele Veneto Benetk* → *Benečija* (seveda je tudi *Benečija* zgodovinsko spadala pod Beneško republiko, od koder izhaja to ime, in je v njej imela pomembno mejno vlogo).

Vprašanje zaključuje naslednja misel: »Glede na to, da v slovenščini običajno lokalno rabo zemljepisnega imena in lokalne izpeljanke iz tega imena uporabimo kot standardno obliko (npr. *marežganski*), bi verjetno kazalo »*Benečija*« in »*beneški*« ohraniti za *Benečijo* (ob pač že splošno uveljavljeni *Beneški Sloveniji*) ...«.

Vprašanje se zagotovo opira na mnenje Ravla Kodriča (Medmrežje 1) iz vrst slovenske narodne skupnosti v Italiji, ki nam je bilo posredovano v vednost. Zaradi lažjega in boljšega razumevanja njihovega zornega kota, ga (z nekaj nujnimi lektorskimi popravki) navajamo v celoti: »«*Veneto*» je upravni pojem in označuje eno od italijanskih dežel, kajpak tisto, ki ima za glavno mesto *Benetke* (it. *Venezia*).

Na isti pomenski in upravni ravni ležita pojem in dežela »Friuli-Venezia Giulia« (sl. tudi uradno: *Furlanija-Juljska Krajina*, z glavnim mestom *Trst*), *le da uživa ta dežela v skladu z italijansko ustavo pravico posebnega statuta (podobno kot obe otoški deželi Sicilia-Sicilija in Sardegna-Sardinija ter ostali dve deželi z jezikovnimi manjšinama, francosko in nemško govorečo, katerih jezikovna matica leži onkraj italijanskih meja: Valle d'Aosta oz. Regione Autonoma Valle d'Aosta (v it.) ter Région Autonome Vallée d'Aoste (v fr.) (slovenimo z Dolina Aosta, glavno mesto Aosta) ter Regione Autonoma Trentino-Alto Adige/Südtirol (slovenimo običajno z avtonomna dežela Južna Tirolska, deli pa se v dve avtonomni pokrajini: Bozen-Bolzano, sl. Bocen z istoimenskim glavnim mestom, ter Trento, sl. Trident, prav tako z istoimenskim glavnim mestom).*

*V avtonomni deželi Furlaniji – Juljski Krajini leži – v Videnski pokrajini = Provincia di Udine – zgodovinska dežela Benečija, obljudena z beneškimi Slovenci, ki sebi pravijo Benečani in kraju Benečija (središče Speter /s slovensko učeno, a tudi že opuščeno hiperkorekcijo Speter Slovenov = San Pietro al Natisono/). Strogo vzeto je treba Benečijo (it. *Slavia veneta*, a tudi *Valli del Natisono* ter tudi *Benecia*) ločiti od Rezije in Terskih dolin z ločenima, samobitnima in samosvojima slovenskima narečjema.*

V zgodovinskem diskurzu pomeni Venezia Giulia (sl. Juljska Krajina, nekdanj, a včasih in redkeje, tudi Juljska Benečija) upravno enoto z v času spreminjajočimi se mejami v Kraljevini Italiji med obema svetovnjima vojnoma. Ime si je izmislil goriški jezikoslovec judovskega porekla Graziadio Isaia Ascoli v 19. stol., da bi z njim ločil zemljepisna pojma Venezia Tridentina in Venezia Giulia, katerih ozemlje je bilo tedaj del Habsburškega cesarstva, od tedaj – pač v zadnji tretjini stoletja – že italijanskega Veneta. V slovensko-italijanskem polemичnem politično-zgodovinarskem diskurzu pa ustreza pojmu in izrazu Venezia Giulia slovenski izraz Primorska. Znotraj današnje avtonomne dežele Friuli-Venezia Giulia/Furlanija-Juljska Krajina ustreza prvi del dvoročnega poimenovanja (Friuli) pokrajinama Udine/Viden (filološko napačna, a žal v praksi uveljavljena slovenska hiperkorekcija se glasi Videm) in Pordenone (a del tamkajšnjega prebivalstva se jezikovno in zgodovinsko prišteva sosednjemu Venetu /nikakor ne Benečiji!/, drugi (Venezia Giulia) pa pokrajinama Gorizia/Gorica ter Trieste/Trst (v skominah it. iredentistov pa kajpak še vsemu ozemlju, ki ga je zakoličila t. im. »rapalska meja« med Kraljevino Italijo in Kraljevino SHS ...).

Na voljo za dodatna, še tanjša pojasnila.«

V odgovoru je najprej podana analiza pojavljanja eksonima *Benečija* za italijansko deželo *Veneto* v nekaterih slovenskih atlasih sveta, ki imajo že skoraj stoletje in pol dolgo tradicijo (preglednica 1). Glede na ugotovljeno je ta imenska rešitev skladna z večdesetletno prakso znotraj Republike Slovenije, ki je v vseh geografskih delih (atlasih, učbenikih in drugih sorodnih delih) sčasoma povsem prevladala.

V letih od osamosvojitve Republike Slovenije se je torej povsem uveljavil izraz *Benečija*, kar pa ni bila novost, saj se je v Sloveniji znotraj takratne Jugoslavije uporabljal že desetletja poprej. Tega sicer analiza atlasne literature ne potrjuje, kar pa je prej posledica pomanjkanja atlasov oziroma pomanjkljive redakcije atlasa sveta iz sedemdesetih let prejšnjega stoletja, ki je povsem prezrl slovenska imena pglavitnih administrativnih enot širom sveta, zato poleg imena *Veneto* vztraja tudi pri izključnem navajanju izvornih, endonimskih imenskih oblik *California*, *England*, *Bayern*, *Tirol* in podobnih, tudi *Lombardia*, *Friuli-Venezia Giulia* ...

Preglednica 1: Analiza pojavljanja poimenovanja italijanske dežele Veneto v reprezentativnih slovenskih atlasih sveta.

atlas	poimenovanje	opomba
Cigaletov Atlant (1869 do 1877)	Beneško	
Orožnov šolski atlas (1902)	Beneško	
De Agostinijev šolski atlas (1941)	Veneto	redakcija italijanskega atlasa na območju Italije ni dovoljevala slovenjenja
Medvedov Veliki atlas sveta (1972)	Veneto	v atlasu so vsa imena upravnih enot (ne le italijanskih) zapisana v izvirnih jezikih
Veliki družinski atlas sveta (1992)	Benečija	
Atlas 2000 (1997)	Benečija	
šolski atlas Mladinske knjige (2002)	Benečija	
atlas Tehniške založbe (2003)	Benečija	
Veliki atlas sveta (DZS 2005)	Benečija	
prenovljeni šolski atlas Mladinske knjige (2010)	Benečija	

Preglednica 2: Poenostavljen izpis poimenovanja italijanskih dežel iz slovenskega standarda SIST ISO 3166-2 (2016).

šifra	italijansko ime	ime v drugem uradnem jeziku	slovensko ime
IT-65	Abruzzo		Abruci
IT-77	Basilicata		Bazilikata
IT-78	Calabria		Kalabrija
IT-72	Campania		Kampanija
IT-45	Emilia-Romagna		Emilija - Romanja
IT-36	Friuli-Venezia Giulia		Furlanija - Julijska krajina
IT-62	Lazio		Lacij
IT-42	Liguria		Ligurija
IT-25	Lombardia		Lombardija
IT-57	Marche		Marke
IT-67	Molise		Molize
IT-21	Piemonte		Piemont
IT-75	Puglia		Apulija
IT-88	Sardegna		Sardinija
IT-82	Sicilia		Sicilija
IT-52	Toscana		Toskana
IT-32	Trentino-Alto Adige	Trentino-Südtirol (nemško)	Zgornje Poadižje/Južna Tirolska
IT-55	Umbria		Umbrija
IT-23	Valle d'Aosta	Val d'Aoste (francosko)	Dolina Aoste
IT-34	Veneto		Benečija

Po zgledu zapisov v obeh najtarejših atlasih bi bilo morda bolj posrečeno poimenovanje *Beneška*, v katerem bi po sodobnih zgledih srednjespolno končnico *-o* nadomestili z ženskospolno končnico *-a*, vendar bi bila takšna rešitev brez širšega konsenza povsem samovoljna.

Ker je Italija naša sosedica in so nam imena njenih glavnih upravnih enot (dežel) dokaj blizu, ni prenetljivo, da so se prav za vseh 20 uveljavila slovenska imena oziroma zanje uporabljamo slovenske eksonime (preglednica 2).

Iz seznama lahko razberemo, da bi bila v primeru, če bi se oprijeli originalnega imena *Veneto*, edino ta italijanska dežela brez slovenskega imena, kar je glede na tradicijo rabe (znotraj Republike Slovenije) in morda še bolj glede na bližino te pokrajine povsem nesprejemljivo. Izraz *Benečija* je naveden tudi v slovenski *Wikipediji* (Medmrežje 2), kjer je v podnaslovu povsem korektno dodana opomba, da se ta izraz pogosto uporablja tudi za *Beneško Slovenijo*. Pri geslu *Beneška Slovenija* v *Wikipediji* je na koncu poglavja *ime* zapisano (Medmrežje 3): »*Omembe vredno je, da domačini imenujejo svoje ozemlje enostavno Benečija, pa naj govorijo slovensko, italijansko ali furlansko ...*«.

Imenske dvojnosti, kot jo navajajo zamejski Slovenci v Italiji, se dobro zavedamo in poznamo tudi zgodovinske razloge, da se še vedno oklepajo izvirnega italijanskega imena. Ne zanikamo niti tega, da se med Beneškimi Slovenci izraz *Benečija* uporablja izključno za poimenovanje njihove najožje domovine, ki pa ji Slovenci od Soče na vzhod že dolgo pravimo le *Beneška Slovenija*, kar dokazuje tudi naslov domoznanske knjige tolminskega rojaka, zgodovinarja in geografa Simona Rutarja: *Beneška Slovenija: prirodoznanski in zgodovinski opis*, ki jo je izdala »Matica Slovenska« (Rutar 1899).

Splošno uveljavljenost tega izraza priznava tudi zamejski strokovnjak Kodrič, ki pa vendarle utemeljuje imenske rešitve, ki so v mnogočem navzkriž s pogledi, kot jih zagovarjamo izvedenci za zemljepisna imena (predvsem jezikoslovci in geografi), ki združujemo moči v KSZI VRS.

Znano je tudi, da je le za zemljepisna imena v Beneški Sloveniji in Reziji dopustna njihova narečna in ne knjižna raba, kar v praksi izkoriščajo mnogi lingvistični »strokovnjaki«, ki razvijajo svoje jezikovne teorije in vnašajo razdor na relaciji knjižna – narečna slovenščina; nekateri celo zanikajo navezanost teh narečij na matično slovenščino.

Poudariti je treba, da slovenski eksonimi z izjemo imen držav in imen poglobitnih odvisnih ozemelj (skupaj okrog 250 enot) ter imen nekaterih naselij v sosednjih državah, v oklepajih zapisanih na Državni pregledni karti Republike Slovenije (Furlan s sodelavci 2008; skupaj nekaj deset imen, med njimi tudi za g. Kodriča sporni imeni Špeter Slovenov in Videm, kar smo ju, kljub zavedanju o odstopanju od pogledov zamejskih strokovnjakov, sprejeli po temeljitem razmisleku) za zdaj še niso standardizirani, zato je njihova raba nekako bolj svobodna. To seveda ne pomeni, da zanjo nista potrebna tehten premislek in vpetost v »jezikovni sistem«.

Če povzamemo: ime *Benečija* je homonim, ki je na eni strani alternativno ime za *Beneško Slovenijo*, kar zagotovo velja ohranjati glede na dejstvo, da je ta izraz povsem v prevladi med govorniki v matičnem okolju hribovitega, skrajnega severovzhodnega obmejnega dela Italijanske republike, na drugi strani pa se nanaša na Sloveniji bližnjo deželo na severovzhodu Italije, v italijanščini in ladinščini imenovano *Veneto* ter v furlanščini *Venit*.

3.2 Tuje črke v balkanskih zemljepisnih imenih

Poseben primer domačenja zemljepisnih imen je povezan z imeni, ki v izvirnem zapisu vsebujejo črko *đ*. Te slovenski pravopis ne pozna. Gre za poimenovanja zemljepisnih danosti z območja Balkanskega polotoka. Najbolj znane in najpogosteje rabljene so se že dodobra uveljavile v eksonimski različici, kjer črko *đ* nadomešča dvočrkovje *dž*. Mnogi se najbrž sploh ne zavedajo, da ima ta izgovoru sledeč poseg za posledico nastanek eksonima.

Najbolj znana tovrstna primera sta pokrajinsko ime *Medžimurje* in naselbinsko ime *Medžugorje* (preglednica 3; slika 2). Medtem ko je pri prvem opazna rahla prevlada rabe endonimske različice, je pri drugem malce pogostejša raba slovenskega eksonima. V obeh primerih se namesto slovenskega dvo-

črkovja *dž* pojavlja tudi dvočrkovje *dj*, ki poudarja mehkejšo originalno izgovorjavo. Imenska različica s to obliko zapisa je še posebej pogosta pri Medžugorju.

Omenimo še imensko različico *Medmurje* za Medžimurje, ki ima v *Gigafidi* 43 zadetkov. V bistvu gre za etimološko napačno izpeljanko, saj ime sporoča, da naj bi šlo za pokrajino med Murama, dejansko pa se ta razprostira med Muro in Dravo. Precej bolj razumna je etimološka razlaga, da ime izhaja iz madžarskega izraza *megye* v pomenu »županija« (na Madžarskem je to upravna enota najvišje ravni) in naj bi torej pomenilo »županija ob Muri« (Preglednica eksonimov 2014).

V zvezi z ustreznim zapisom imena *Medžugorje* je vprašanje prispelo tudi na *Jezikovno svetovalnico*. Odgovor sporoča (Snoj 2013): »Naselbinska imena na tujem v slovenščini praviloma zapisujemo tako kot v izvirnem jeziku, če je ta latinični, torej pričakujemo zapis *Međugorje*, pri čemer se tuja črka lahko tipografsko zamenja z *dj*, tako da zapišemo *Medjugorje*. Izjeme so tista imena, ki so tradicionalno podmačena, večinoma ne zgolj v zapisu, kot npr. *Videm*, *Rim*, *Solun*, *Budimpešta*, med temi so tudi imena božjepotnih krajev, npr. *Lurd*, starejše *Kelmorajn*. Ker je kraj, po katerega zapisu imena sprašujete, že dlje

MICHAEL PANSE, FLICKR

Slika 2: Medžugorje se je med pomembnejša svetovna romarska središča uvrstilo po letu 1981, ko naj bi se tamkaj začela Marijina prikazovanja.

Preglednica 3: Pogostnost zapisov eksonimskih in endonimskih različic dveh zemljepisnih imen, ki v originalnem zapisu vsebujeta črko *đ*, v jezikovnem korpusu *Gigafida* (2017).

prva imenska različica	število navedb (delež v %)	druga imenska različica	število navedb (delež v %)	morebitna tretja imenska različica	število navedb
Medžimurje	347 (40,5)	Medimurje	510 (59,5)	Medjimurje	66
Medžugorje	462 (55,1)	Međugorje	377 (44,9)	Medjugorje	328

časa priljubljena božja pot Slovencev, se to ime pri nas pogosteje kot izvirno zapisuje podomačeno kot Medžugorje, kar je tudi s sistemskega in razvojnega vidika popolnoma ustrezno in torej priporočljivo ...».

3.3 Razmerji višina : višavje in nižina : nižavje

Za jezikovne tenkočutneže se odpira zanimiva dilema ustrezne rabe občnoimenskih izrazov *nižina* oziroma *nižavje* in njunih pomenskih antipodov *višina* oziroma *višavje* v večbesednih pokrajinskih imenih (preglednici 4 in 5), ki so z izjemo Panonskega nižavja eksonimi.

Bistvo obeh različic je spoznanje, da besedi *nižina* in *višina* poudarjata eno samo dimenzijo, torej razdaljo določene točke nad določeno točko in izhodišču, medtem ko besedi *nižavje* in *višavje* opredeljujeta prostranost oziroma dvodimenzionalnost (dolžino in širino) in sta kot takšni za poimenovane pokrajinske pojave precej bolj umestni. Zanimivo je, da se je sprememba v rabi izraza *višina* v *višavje* izvedla brez večjih težav, medtem ko se zaradi pogostejše rabe izraza *nižina*, še posebej v nekaterih znanih imenih, kakršna so na primer *Panonska nižina*, *Padška nižina* in *Furlanska nižina* (slika 3), morebitna sprememba v *nižavje* zdi precej trši oreh.

Preglednica 4: Pogostnost zapisov večbesednih zemljepisnih imen, ki vsebujejo občnoimenski različici nižavje in nižina, v jezikovnem korpusu Gigafida (2017).

prva imenska različica	število navedb (delež v %)	druga imenska različica	število navedb (delež v %)	morebitna tretja imenska različica	število navedb
Amazonsko nižavje	14 (70,0)	Amazonska nižina	6 (30,0)	–	–
Furlansko nižavje	1 (0,4)	Furlanska nižina	243 (99,6)	–	–
Gangeško nižavje	5 (100,0)	Gangeška nižina	0 (0,0)	–	–
Indijsko nižavje	4 (40,0)	Indijska nižina	6 (60,0)	–	–
Nemško-Poljsko nižavje	14 (100,0)	Nemško-Poljska nižina	0 (0,0)	Poljsko-Nemško nižavje	1
Panonsko nižavje	9 (1,5)	Panonska nižina	587 (88,5)	–	–
Padsko nižavje	0 (0,0)	Padška nižina	423 (100,0)	–	–
Prikaspijsko nižavje	2 (100,0)	Prikaspijska nižina	0 (0,0)	–	–
Vzhodnoevropsko nižavje	1 (33,3)	Vzhodnoevropska nižina	2 (66,7)	–	–
Zahodnosibirsko nižavje	9 (90,0)	Zahodnosibirska nižina	1 (10,0)	–	–

Preglednica 5: Pogostnost zapisov večbesednih zemljepisnih imen, ki vsebujejo občnoimenski različici višavje in višina, v jezikovnem korpusu Gigafida (2017).

prva imenska različica	število navedb (delež v %)	druga imenska različica	število navedb (delež v %)
Brazilsko višavje	8 (100,0)	Brazilska višina	0 (0,0)
Etiopsko višavje	25 (100,0)	Etiopska višina	0 (0,0)
Gvajansko višavje	33 (100,0)	Gvajanska višina	0 (0,0)
Vzhodnoafriško višavje	12 (100,0)	Vzhodnoafriška višina	0 (0,0)

Slika 3: Zimsko tihožitje na poljih Furlanske nižine, ki bi jo veljalo ustrežneje poimenovati Furlansko nižavje.

Opažamo, da je za zdaj uporaba občnoimenske različice *nižina* precej bolj zakoreninjena, vendar je na drugi strani tudi precej imen, pri katerih je, ob sicer na splošno bistveno redkejši rabi, pogostejša različica *nižavje*: *Amazonsko nižavje*, *Gangeško nižavje*, *Nemško-Poljsko nižavje* in *Zahodnosibirsko nižavje*. Gre torej za same izjemno prostrane pokrajinske enote.

Na drugi strani so prav pri vseh v preglednico 5 vključenih pokrajinskih imenih z značajem oronimov v rabi izključno imena z občnoimensko sestavino *višavje*. Zanimivo je, da so še v prvi izdaji *Velikega družinskega atlasa sveta*, ki je leta 1992 izšel pri Državni založbi Slovenije, na območjih Rusije, Belorusije, Ukrajine in Kazahstana prostrane, blago privzdignjene pokrajinske enote kot slovenski eksonimi poimenovali *višine*, na primer *Srednjeruske višine*, *Moskovske višine*, *Beloruske višine*, *Podolske višine* in *Kazaške višine*, v naslednjih izdajah pa so bile na območju Rusije preimenovane v *višavja*, torej *Srednjerusko višavje* in *Moskovsko višavje*, medtem ko so drugod (očitno pomotoma) ostale v prejšnji, manj primerni imenski različici z občnoimensko sestavino *višine*.

3.4 Podomačena gorska imena

Manjše, za geografijo neznačilne težave, se pojavljajo tudi pri nekritičnem podomačevanju imen najmogočnejšega pogorja na svetu *Himalaje* in njegovega sestavnega dela *Karakoruma* (preglednica 6). V prvem, resda enem samem primeru, se, ne upoštevaje slovensko imensko tradicijo, povzema angleška množinska imenska oblika *Himalayas*, v drugem pa se v turistično-žurnalističnih krogih pojavlja imenska različica *Karakoram*, izhajajoča iz angleškemu izgovoru prilagojenega transkribiranega originalnega imena. Zanimivo je, da je Matej Cigale v *Atlantu* (Urbanc s sodelavci 2006) uporabil obe imenski obliki, torej *Karakorum* in *Karakoram*; šele pozneje se je raba prevesila v prid oblike *Karakorum*.

Preglednica 6: Pogostnost zapisov eksonimov Himalaja in Karakorum, ter njihovih neustreznih imenskih različic, v jezikovnem korpusu Gigafida (2017).

prva imenska različica	število navedb (delež v %)	druga imenska različica	število navedb (delež v %)
Himalaja	4576 (100,0)	Himalaje	1 (0,0)
Karakorum	391 (92,2)	Karakoram	33 (7,8)

3.5 Osrednja ali srednja Azija

Eno od vprašanj s prevajalskega oddelka Evropske komisije v letu 2014 se je nanašalo tudi na neenotno rabo oziroma skladnost imenskih zapisov *osrednja Azija* in *srednja Azija*. V *Gigafidi* ima prvi 878 zadetkov, drugi pa 1595.

V odgovoru najprej ugotavljamo, da je raba dejansko neenotna. Obema izrazoma bi lahko dodali še med geografi, zlasti šolniki, zelo priljubljeno sopomenko *Centralna Azija* (v *Gigafidi* ima 258 zadetkov), ki se le težka umika različicama *srednja* oziroma *osrednja Azija*. Analogno je zelo uveljavljeno tudi ime *Centralna Afrika*, ne pa, zanimivo, tudi *Centralna Amerika*, pred katerim ima prednost poimenovanje *Srednja Amerika*. A v tem primeru gre že za nekakšno podcelino znotraj zemljine Amerike, ki jo sestavljata celinska *Medmorska Amerika* ter otoška *Karibska Amerika* in je naravnogeografsko del celine *Severna Amerika*, političnogeografsko in družbenogeografsko pa celine *Južna Amerika*. Skupaj s slednjo sestavlja tako imenovano *Latinsko Ameriko*. Tudi v Evropi je izraz *Centralna/centralna Evropa* že skoraj povsem utonil v pozabo in se umaknil poimenovanju *Srednja/srednja Evropa* (več o ustreznih rabi velike in male začetnice v Kladnik in Perko 2018).

Azija je velika celina, bistveno večja od Evrope, kjer je *srednja Evropa* pravzaprav njen največji del (če izvzamemo *vzhodno Evropo*, katere sestavni del je tudi evropski del Rusije, ki sega do Urala). V okviru azijske celine je *srednja Azija* bistveno manjša in, z izjemo nekaj povirnih delov veletokov, povsem odrezana od morij.

Zaradi tega se nagibamo k pomenskemu razločevanju obeh pojmov. Če govorimo o *srednji Aziji* v političnem smislu, v prvi vrsti mislimo na skupek držav v osrednjem delu celine, ki ga običajno sestavljajo bivše sovjetske republike v azijskem delu nekdanje Sovjetske zveze, torej Kazahstan, Uzbekistan, Tadžikistan in Kirgizistan, praviloma tudi Turkmenistan, ne pa tudi Mongolija, ki bi jo glede na lego prav tako lahko uvrstili vanj.

Če pa govorimo o *osrednji Aziji*, se pomenski poudarek prestavi na lego oziroma položaj znotraj azijske celine, ki jo, kot rečeno zaznamujeta velika oddaljenost od morij in lega skoraj v samem težišču celine. S tem se pripadnost držav, ki sestavljajo to regijo, na eni strani skrči za Tadžikistan, na drugi strani pa poveča – poleg preostalih prej navedenih štirih držav, nastalih na območjih nekdanjih sovjetskih republik (pri čemer zahodni Kazahstan, katerega delček je celo v Evropi, zagotovo ne sodi vanjo), lahko semkaj uvrstimo še južni del ruske Sibirije, Mongolijo in notranje dele Kitajske (pokrajino Turkestan, širše pa celo avtonomni pokrajini Sinkijang in Tibet). Poudarek je torej na skupnih naravnogeografskih značilnostih, ki jih narekuje lega daleč od oceanov in v zaledju visokih gorskih verig.

Tovrstni dvojnosti na nek način pritrjuje tudi Slovar slovenskega knjižnega jezika (2005), ki pri izrazu *srednji* kot prvi pomenski razloček (od dveh) navaja: »(tisti) ki je v sredi, v sredini.«, pri izrazu *osrednji* pa kot prvi pomenski razloček (od treh): »(tisti) ki je, se nahaja v sredi, središču.« Takšno, analogno dvopomensko rešitev vidimo tudi za *Afriko*, torej razločevanje pojmov *srednja Afrika* in *osrednja Afrika*.

Zavedamo se, da mnogi sploh ne zaznavajo nians pomenskih razlik obeh obravnavanih razločkov. Ker si dejavno prizadevamo prispevati k čim večji razumljivosti tako zemljepisnega izrazja kot imenja, si sem in tja dovolimo vpeljati nove izraze, za katere menimo, da so ustrežnejši, natančnejši. Čas

bo pokazal, ali smo pri tem imeli v rokavu dovolj argumentov in tudi dovolj srečno roko, da se bodo novosti dejansko uveljavile.

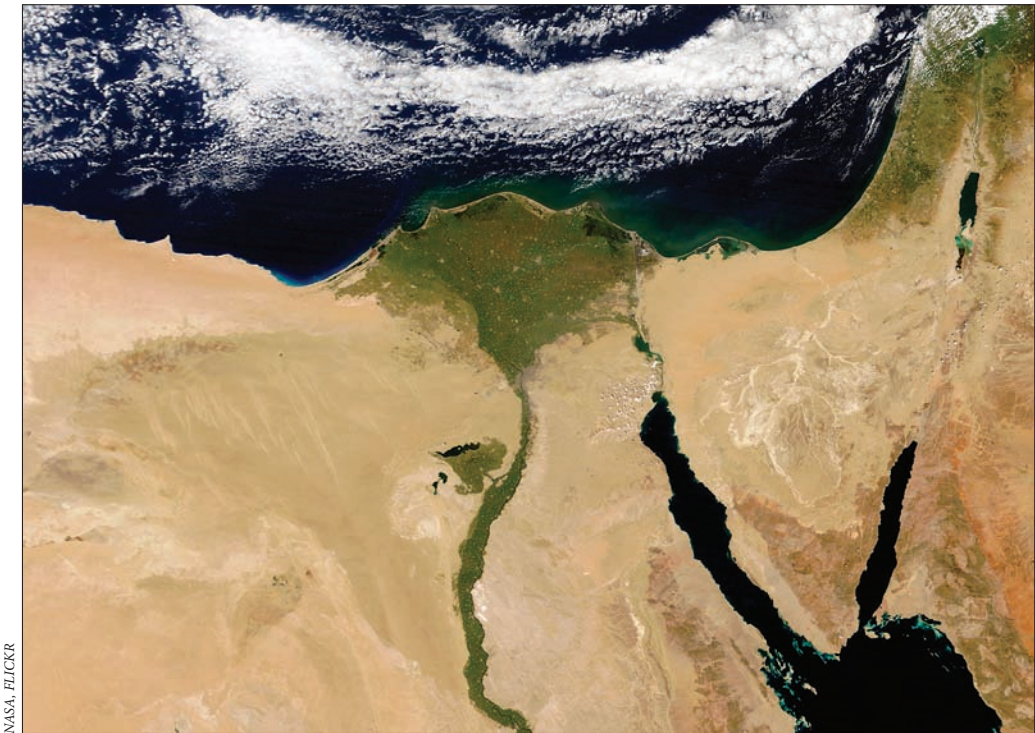
3.6 Svojlno pridevniške imenske oblike

Z vidika geografije je še posebej pomembno neskladje rabe večbesednih zemljepisnih imen, ki se nanašajo na rečne delte, nižavja, podmorske reliefne oblike in še nekatere pojave.

Značilno zanj je, da se namesto obrnjene ali seznamne stave z uvodnim občnoimenskim izrazom in sledečim lastnim imenom v rodilniku, pri čemer se občnoimenska sestavina smatra za del imena in se zato piše z veliko začetnico (na primer *Delta Neretve*, (podmorski) *Vršaj Konga*), čedalje bolj uveljavljajo svojlno pridevniške imenske oblike, še posebej takrat, ko so poimenovani pojavi dejansko delo rek, denimo delte (*Neretvina delta*, *Renova delta*, *Volgina delta*) in vršaji (*Savski vršaj*, (podmorski) *Kongov vršaj*).

Drugače je z imeni nižavij, ki so jih glavne reke sicer ustvarile, vendar so pri njihovem kreiranju sodelovali tudi drugi tamkajšnji vodotoki. V teh primerih se uporabljajo vrstno pridevniške imenske oblike (*Padsko nižavje/Padska nižina*, *Gangeško nižavje*, *Amazonsko nižavje*), katerih raba je še toliko bolj upravičena v primerih kotlin, kjer reke pri njihovem nastanku niso imele nikakršne vloge in so jim glede na svoj pomen le »posodile« svoja imena (na primer *Kongoška kotlina*).

V vseh navedenih primerih je dilema na ravni obrnjena stava – svojlno pridevniška oblika in ne na ravni vrstno pridevniška oblika – vrstno pridevniška oblika. Mnenja smo, da velja dati prednost svojlno pridevniški imenski obliki, četudi je doslej pri tovrstnih imenih obrnjena stava močno prevladovala. Zavedamo se, da se bo morda uporabnik v prvem trenutku počutil nelagodno, saj mu bo takšen izrazni način tuj, vendar se bo ob nenehno ponavljajoči rabi najbrž nanj sčasoma navadil.

NASA, FLICKR

Slika 4: Nilova delta iz satelita.

Preglednica 7: Pogostnost zapisov alternativnih imenskih oblik glavnih svetovnih delt v jezikovnem korpusu *Gigafida* (2017).

prva imenska različica	število navedb (delež v %)	druga imenska različica	število navedb (delež v %)	morebitna tretja imenska različica	število navedb
Amazonkina delta	0 (0,0)	Delta Amazonke	18 (100,0)	–	–
Donavina delta	0 (0,0)	Delta Donave	113 (100,0)	–	–
Ebrova delta	0 (0,0)	Delta Ebra	3 (100,0)	–	–
Gangesova delta	3 (30,0)	Delta Gangesa	7 (70,0)	–	–
Mekongova delta	0 (0,0)	Delta Mekonga	37 (100,0)	–	–
Mississippijeva delta	9 (22,0)	Delta Misisipija	32 (78,0)	Delta Mississippija	29
Nigrova delta	7 (8,0)	Delta Nigra	80 (92,0)	–	–
Nilova delta	112 (52,3)	Delta Nila	102 (47,7)	–	–
Okavangova delta	0 (0,0)	Delta Okavanga	5 (100,0)	–	–
Orinokova delta	4 (25,0)	Delta Orinoka	12 (75,0)	–	–
Padova delta	0 (0,0)	Delta Pada	23 (100,0)	–	–
Volgina delta	0 (0,0)	Delta Volge	10 (100,0)	–	–

Za nekatere bolj znane svetovne rečne delte smo pripravili pregled pogostnosti rabe obeh imenskih različic (preglednica 7). V večini primerov so vsa ta imena precej redka, kot izjeme bi lahko opredelili *Donavino delto*, *Nilovo delto* (slika 4) in *Nigrovo delto*, ki se v *Gigafidi* pojavljajo več kot 50-krat, kar omogoča zanesljivejše vrednotenje njihove zastopanosti.

V oči bodejo zlasti razlike med *Donavino* in *Nilovo delto*. Pri prvi je zaznavna popolna prevlada obrnjene stave, torej imenske različice *Donavina delta*, pri drugi pa je raba svojilnopridevniške imenske oblike (*Nilova delta*) že pogostejša kot tiste z obrnjeno stavo (*Delta Nila*). Opaznejša zastopanost svojilnopridevniške oblike je tudi pri *Gangesovi delti*, *Misisipijevi delti* (zanimivo je, da se ta oblika dosledno navezuje na iz endonima izpeljano imensko različico, torej *Mississippijeva delta*, medtem ko je obnena stava v prevladujoči meri navezana na eksonim, torej *Delta Misisipija*) in *Orinokovi delti*.

Poseben izziv pri rabi svojilnopridevniških imenskih izpeljank predstavljajo zemljepisna imena, poimenošana po Rusih. V teh primerih se raba obrnjene stave zdi sicer bolj umestna, vendar bi bila njena izključna raba nesistemska, saj se za imena, izpeljana iz priimkov v drugih jezikih (na primer *Nansenova kotlina*, *Tasmanova kotlina*), praviloma uporabljajo svojilnopridevniške imenske izpeljanke. Pri eksonimih iz ruskih imen so problematične zlasti izpeljanke iz priimkov s sicer zelo pogosto končnico *-ov*, katerim je treba dodati še slovensko svojilnopridevniško pripono *-ov* (za imena moškega spola, na primer *Lomonosovov hrbet*, *Mendejejev hrbet*) oziroma *-ova* (za imena ženskega spola, na primer *Lomonosovova kotlina*, *Makarovova kotlina*). Imena brez slovenske končnice, ki se tudi pojavljajo (na primer *Lomonosov hrbet*, *Lomonosova kotlina*), so torej napačna!

Zanimiva primera sta tudi neenotni obliki imen obeh slovenskih ledenikov: *Triglavski ledenik* ali *Triglavov ledenik*, *Skutski ledenik* ali *Skutin ledenik* (zanj sicer največkrat uporabljamo kar izraz *Ledenik pod Skuto*).

3.7 Nekaj hidrogeografskih imenoslovnih zank

Na tem mestu se ne spuščamo v pomensko razmejitev med pojmom *morje* in *jezero*, pač pa želimo opozoriti na imenska neskladja, povezana z vodnima telesoma *Kaspijsko jezero*/*Kaspijsko morje* in

Aralsko jezero/Aralsko morje. Za obe je skupno, da jima nam najbolj razumljivo rusko poimenovanje pripisuje status morja (*Kaspijskoe more* oziroma *Aral'skoe more*), iz česar izhaja, da jima ga ponekod pripisujejo tudi v drugih jezikih. Medtem ko ima prvo dejansko lastnosti morja, čeprav s površino 371.000 km² velja za največje jezero na svetu, je drugo bistveno manjše (z 68.000 km² leta 1960 se je njegova površina do leta 2004 skrčila na vsega 17.160 km², pri čemer je razpadlo na štiri dele) in si glede na povedano »statusa« morja nikakor ne zasluži (Marković s sodelavci 2014; slika 5).

Kaspijsko jezero si deli šest držav, poleg Rusije še Kazahstan (kazaško se imenuje *Kaspij tenizi*), Turkmenistan (*Hazar deňzi*), Iran (*Daryā ye Māzandarān*) in Azerbajdžan (*Xəzər dənizi*). Pomenljivo je, da občnoimenski izrazi tudi v preostalih jezikih pomenijo morje, tako da se zdi kar umestno, da tudi v slovenščini prevladuje imenska oblika *Kaspijsko morje* (preglednica 8). Drugače je v slovenski geografiji, kjer je tradicionalno zakoreninjena raba imena *Kaspijsko jezero*. Med devetimi slovenskimi reprezentativnimi atlasi sveta je ime *Kaspijsko morje* zapisano le v Cigaletovem *Atlantu*, ki je izhajal med letoma 1869 in 1877 in *Velikem atlasu sveta* iz leta 1972 (Preglednica eksonimov 2014), kjer je imensko redakcijo opravil Jakob Medved.

ANTON RUTER, FLICKR

Slika 5: Ladji na izsušenem dnu ogroženega Aralskega jezera.

Preglednica 8: Pogostnost zapisov eksonimov Kaspijsko jezero in Aralsko jezero ter njihovih imenskih različic z občnoimensko sestavino morje v jezikovnem korpusu Gigafida (2017).

prva imenska različica	število navedb (delež v %)	druga imenska različica	število navedb (delež v %)
Kaspijsko jezero	328 (37,8)	Kaspijsko morje	540 (62,2)
Aralsko jezero	217 (89,7)	Aralsko morje	25 (10,3)

Aralsko jezero si delita Kazahstan (kazaško se imenuje *Aral tenizi*) in Uzbekistan (*Orol dengizi*). Čeprav se tudi v tem večbesednem imenu v obeh endonimih (tako kot v ruščini) občnoimenska sestavina imenuje morje, je v slovenščini občnoimenska oblika jezero povsem prevladujoča, še toliko bolj v geografiji, saj je ime *Aralsko morje* zapisano le v našem najstarejšem atlasu sveta *Atlantu*. Zanimivo je, da se občnoimenska sestavina morje uporablja tudi v angleščini, francoščini, španščini in nemščini, oblika jezero pa v italijanščini, madžarščini in hrvaščini (Preglednica eksonimov 2014).

Problematično je tudi poimenovanje afriškega *Čadskega jezera* (francosko *Lac Tchad*, angleško *Lake Chad*, arabsko *Bahr as Salam*), ki se deli med države Čad, Kamerun, Nigerijo in Niger, njegovo slovensko, sicer trdno zakoreninjeno ime pa napeljuje, da naj bi bilo poimenovano po državi Čad. Dejansko je ravno obratno, saj je država poimenovana po jezeru. Ime jezera namreč izhaja iz zemljepisnega imena Čad, ki že samo po sebi pomeni »Jezero« oziroma »Veliko vodno prostranstvo« (Preglednica eksonimov 2014). Gre torej za pleonazem v pomenu »Jezersko jezero«, a je tovrstno imensko neustreznost zaradi dobrega uveljavljenega imena najbrž nesmiselno odpraviti. Prevlado imenske oblike *Čadsko jezero* potrjuje tudi jezikovni korpus *Gigafida* (zastopana je v 68,5 % njegovih poimenovanj, preostalih 31,5 % predstavlja imenska oblika *jezero Čad*).

Eden najtrših imenskih orehov slovenske geografije je poimenovanje najdaljše kitajske reke (kitajsko *Cháng Jiāng/Yángzijiāng*; slika 6). V nasprotju z drugo najdaljšo *Rumeno reko*, katere ime je trdno zakoreninjeno, se zanjo že od nekdaj pojavljajo različna imena, ki so zaradi neznanja kitajščine in njene prevedbe v latinico tudi zapisana v številnih različicah.

Po *Gigafidi* je najpogostejša imenska oblika *Jangce* (50,7 %), ki ji sledita *Jangcekjang* (26,8 %) in *Modra reka* (17,7 %), pojavljajo pa se še različice *Jangcekiang*, *Jangce Kiang*, *Jangce Kjang*, *Čang Jiang*, *Chiang Jiang* in tudi *Dolga reka*. Ime je trd oreh tudi za urednike slovenskih atlasov sveta, zato je bilo sprva

Slika 6: Plovba po narasli Modri reki.

v prav vsakem zapisano drugače, pozneje pa sta se ustalili in uveljavili imenski različici *Jangce* ter *Modra reka*.

Zdi se, da bi bilo lahko ob Rumeni reki kot njen južni antipod ustrezno slovensko poimenovanje *Modra reka*, ki so ga vpeljali jezuitski misionarji in je bilo nekoč v Evropi široko uveljavljeno. Še bolj ustrezno bi bilo ime *Dolga reka*, ki je dobeseden prevod kitajskega endonima *Chang Jiang*. Pri nas se je ta imenska različica še največkrat omenjala med podvigom Martina Strela, ki je reko preplaval leta 2004.

3.8 »Zemlja« ali »dežela«

Za konec pa še sodobna občnoimenska dilema v večbesednih zemljepisnih imenih, ki dandanes označujejo predvsem odmaknjene arktične in antarktične pokrajine, nekoč pa so bila pogostejša tudi v novoodkritih deželah tropskega in subtropskega pasu (na primer *Arnhem Land* na severu Avstralije in *Van Diemen's Land* kot prvotno evropsko poimenovanje Tasmanije). Zastavlja se namreč vprašanje, katera občnoimenska oblika je ustreznejša: *zemlja* ali *dežela*? V obeh primerih gre za prevod angleškega (tudi danskega in norveškega) občnoimenskega izraza *land*, nemškega *Land*, španskega *tierra*, francoskega *terre*, ruskega *zemlja* ...

Preglednica 9: Pogostnost zapisov nekaterih večbesednih alternativnih eksonimov, ki kot občnoimenski sestavini vsebujejo izraza dežela oziroma zemlja, v jezikovnem korpusu Gigafida (2017).

prva imenska različica	število navedb (delež v %)	druga imenska različica	število navedb (delež v %)
Nova dežela	nedoločljivo	Nova zemlja	365
Ognjena dežela	13 (4,4)	Ognjena zemlja	282 (95,6)
Viktorijina dežela	3 (42,9)	Viktorijina zemlja	4 (57,1)
Dežela Franca Jožefa	7 (31,8)	Zemlja Franca Jožefa	15 (68,2)

Preglednica 10: Poimenovanje Nove dežele, Ognjene dežele, Viktorijine dežele in Dežele Franca Jožefa v reprezentativnih slovenskih atlasih sveta (Preglednica eksonimov 2014).

Cigaletov Atlant (1869 do 1877)	Orožnov šolski atlas (1902)	De Agostinijev šolski atlas (1941)	Medvedov Veliki atlas sveta (1972)	Veliki družinski atlas sveta (1992, 1996)	Atlas 2000 (1997)	atlas Tehniške založbe (2003)	Veliki atlas sveta (DZS, 2005)	prenovljeni šolski atlas Mladinske knjige (2010)
Nova Zemlja	-	Nova zemlja	Nova zemlja	Nova zemlja	Nova zemlja	Nova Zemlja	Nova dežela	Nova zemlja
Ognjena zemlja	Ognjena zemlja	Ognjena zemlja	Ognjena zemlja	Ognjena zemlja	Ognjena zemlja	Ognjena zemlja	Ognjena zemlja	Ognjena zemlja
Južna Viktorijina dežela	Viktorijina dežela	Viktorijina zemlja	Viktorijina zemlja	Viktorijina zemlja	Viktorijina zemlja	Viktorijina zemlja	Viktorijina dežela	Viktorijina zemlja
Franc Jožefova dežela	Franc Jožefova zemlja	Zemlja Franca Jožefa	Zemlja Franca Jožefa	Zemlja Franca Jožefa	Zemlja Franca Jožefa	Zemlja Franca Jožefa	Dežela Franca Jožefa	Zemlja Franca Jožefa

Če bi upoštevali le rezultate analize jezikovnega korpusa *Gigafida* (preglednica 9), pa tudi pojavnost tovrstnih imen v reprezentativnih slovenskih atlasih sveta (preglednica 10), dileme pravzaprav ni, saj so, z izjemo sicer malokrat omenjenih *Viktorijine dežele* in *Dežele Franca Jožefa*, v popolni prevladi imenske oblike z občnoimensko različico *zemlja*.

Pa vendar ob sistematičnem raziskovanju slovenskih eksonimov to vprašanje vse bolj sili na plan. Vedeti je namreč treba, da odkritelji novih otokov in pokrajin teh niso poimenovali glede na to, da so končno uzrli *kopno*, pač pa so želeli poimenovanjem pridati pridih lastninjenja, kar potrjuje dejstvo, da so večino teh pojavov poimenovali po članih »matičnih« vladarskih dinastij iz obdobja njihovih odkritij. In takšnemu »lastništvu« precej bolj kot občnoimenska izraza *kopno* oziroma *zemlja* pritiče izraz *dežela*, ki poudarja ozemeljsko pripadnost.

Očitno se je tega dobro zavedal že Matej Cigale, ki je z redkimi izjemami za tovrstna poimenovanja v *Atlantu* uporabil izraz *dežela*, pogosto v skrajšani obliki *dež*. (slika 7). Pozneje se je ta izraz postopoma izgubljal, očitno pod vplivom srbskega in hrvaškega jezika v nekdanji skupni domovini Jugoslaviji. Ščasoma je srbski in hrvaški izraz *zemlja* tudi povsem prevladal. Ponovno »odkrite« Atlanta in njegova temeljita preučitev je ustreznost njegove rabe znova problematizirala.

Prepričani smo, da je čas za opustitev po našem mnenju manj primernega izraza *zemlja* in njegovo nadomeščanje z izrazom *dežela*. Temu pritrjuje tudi njegova čedalje pogostejša raba v drugih virih, ki jih vključuje korpus *Gigafida*.

Odrpoto ostaja, ali naj se ta izraz uveljavlja tudi za najbolj znana tovrstna imena, ki imajo tradicionalno zakoreninjeno rabo. Najbolj znano med njimi je zagotovo ime argentinsko-čilenskega otočja *Ognjena zemlja* (špansko *Tierra del Fuego*), za katerega se zdi, da bi lahko bilo nadaljnje uvažanje občnoimenske različice *dežela* celo malce nasilno, četudi mu ne gre oporekati teženj po sistematičnosti.

Slika 7: V *Atlantu*, prvem atlasu sveta v slovenskem jeziku, je Matej Cigale na zemljevidu Severne Amerike uporabil izraz »dežela« in ne izraza »zemlja«.

4 Sklep

Vsi trije prispevki o problematičnih zemljepisnih imenih v slovenskem jeziku kažejo samo na del vprašanj, ki jih geografi in jezikoslovci še nismo rešili. Upamo pa, da bo z novim slovenskim pravopisom raba zemljepisnih imen vsaj za splošno javnost olajšana, še posebej pri pisanju velike in male začetnice, kar so jezikoslovci tako v preteklosti že udejanili, a je bilo zaradi obsežnosti in neuspešnosti zavrjneno (Dobrovoljc in Jakop 2011).

Ustrezna raba zemljepisnih imen je razmeroma zapletena in zahteva usklajenost jezikoslovcev, geografov, pa tudi drugih strokovnjakov s tega področja. Najpomembnejšo odgovornost bosta tudi v prihodnje nosili Komisija za standardizacijo zemljepisnih imen Vlade Republike Slovenije ter Pravopisna komisija pri SAZU in ZRC SAZU, še najbolj pomembno pa bo njuno usklajeno delovanje.

Zahvala: Prispevek temelji na raziskovalnem programu Geografija Slovenije (P6-0101), ki ga financira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije.

5 Viri in literatura

- Dobrovoljc, H., Jakop, N. 2011: Sodobni pravopisni priročnik med normo in predpisom. Ljubljana.
- Dobrovoljc, H., Jakop, N. (ur.) 2012: V iskanju soglasja. Pravopisna stikanja: razprave o pravopisnih vprašanjih. Ljubljana.
- Furlan, M., Gložančev, A., Kladnik, D., Perko, D., Šivic-Dular, A. 2008: Imenik zemljepisnih imen Državne pregledne karte Republike Slovenije v merilu 1 : 250.000. Državna pregledna karta Republike Slovenije 1 : 250.000: standardizirana slovenska zemljepisna imena. Ljubljana.
- Geršič, M. 2017: Changing denotations of selected Slovenian choronyms. *Acta geographica Slovenica* 57-1. DOI: <https://doi.org/10.3986/AGS.4600>
- Gigafida 2017. Medmrežje: <http://www.gigafida.net/> (15. 10. 2018).
- Jezikovna svetovalnica. Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. Ljubljana, 2017. Medmrežje: <https://svetovalnica.zrc-sazu.si/> (15. 10. 2018).
- Kladnik, D. 2001: Seznam tujih zemljepisnih imen v slovenskem jeziku. Geodetska uprava Republike Slovenije. Medmrežje: http://www.gu.gov.si/fileadmin/gu.gov.si/pageuploads/publikacije/arhiv_publik/seznam_tujih_zemljepisnih_imen.pdf (15. 10. 2018).
- Kladnik, D. 2006: Tuja zemljepisna imena v slovenskem jeziku; razvojni vidiki in problematika njihove rabe. Doktorska disertacija, Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Ljubljana.
- Kladnik, D. 2007: Pogledi na podomačevanje tujih zemljepisnih imen. *Georitem* 2. Ljubljana.
- Kladnik, D., Bole, D. 2012: The life of Slovenian exonyms and their familiarity in the professional community. *Acta geographica Slovenica* 52-2. DOI: <https://doi.org/10.3986/AGS52204>
- Kladnik, D., Ciglič, R., Hrvatini, M., Perko, D., Repolusk, P., Volk Bahun, M. 2013: Slovenski eksonimi. *Geografija Slovenije* 24. Ljubljana.
- Kladnik, D., Crljenko, I., Čilajš Šimpraga, A., Geršič, M. 2017: A comparison of Croatian and Slovenian exonyms. *Acta geographica Slovenica* 57-1. DOI: <https://doi.org/10.3986/AGS.4653>
- Kladnik, D., Perko, D. 2007: Problematična imena držav v slovenskem jeziku. *Geografski vestnik* 79-2.
- Kladnik, D., Perko, D. 2013: Slovenska imena držav. *Geografija Slovenije* 25. Ljubljana.
- Kladnik, D., Perko, D. 2015: Problematika poimenovanja držav in odvisnih ozemelj. Pravopisna razpotja: razprave o pravopisnih vprašanjih. Ljubljana.
- Kladnik, D., Perko, D. 2017: Ustreznejša raba slovenskih zemljepisnih imen. *Geografski vestnik* 89-2. DOI: <https://doi.org/10.3986/GV89205>
- Kladnik, D., Perko, D. 2018: Velika in mala začetnica ter drugi problemi zapisovanja slovenskih zemljepisnih imen. *Geografski vestnik* 90-2. DOI: <https://doi.org/10.3986/GV90207>

- Klinar, K., Geršič, M. 2014: Traditional house names as part of cultural heritage. *Acta geographica Slovenica* 54-2. DOI: <https://doi.org/10.3986/AGS54409>
- Markovič, S. B., Ruman, A., Gavrilov, M. B., Stevens, T., Zorn, M., Komac, B., Perko, D. 2014: Modeling of the Aral and Caspian seas drying out influence to climate and environmental changes. *Acta geographica Slovenica* 54-1. DOI: <https://doi.org/10.3986/AGS54304>
- Medmrežje 1: <https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi1014700/> (20. 10. 2018).
- Medmrežje 2: <https://sl.wikipedia.org/wiki/Bene%C4%8Dija> (20. 10. 2018).
- Medmrežje 3: https://sl.wikipedia.org/wiki/Bene%C5%A1ka_Slovenija (20. 10. 2018).
- Merkù, P. 2006: Krajevno imenoslovje na slovenskem zahodu. Ljubljana.
- Perko, D., Jordan, P., Komac, B. 2017: Exonyms and other geographical names. *Acta geographica Slovenica* 57-1. DOI: <https://doi.org/10.3986/AGS.4891>
- Perko, D., Kladnik, D. 2017: Slovenian exonyms in North America. *Acta geographica Slovenica* 57-1. DOI: <https://doi.org/10.3986/AGS.47777>
- Perko, D., Kladnik, D. 2019: Slovenski eksonimi v sosedstvu Slovenije. *Geografski vestnik* 91-2. DOI: <https://doi.org/10.3986/GV91208>
- Preglednica eksonimov. Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU. Ljubljana, 2014: Medmrežje: <http://giam.zrc-sazu.si/sl/zbirka/zemljepisna-imenav#v> (15. 10. 2017).
- Rutar, S. 1899: Beneška Slovenija: prirodoznanski in zgodovinski opis. Ljubljana.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika. Ljubljana, 2005.
- Snoj, M. 2013: Tuje crke v zemljepisnih imenih: »Medžugorje« in »Međugorje«. Jezikovna svetovalnica. Medmrežje: <http://isjfr.zrc-sazu.si/sl/svetovalnica/tuje-crke-v-zemljepisnih-imenih-medzugorje-in-medugorje#v> (26. 11. 2016).
- Urbanc, M., Fridl, J., Kladnik, D., Perko, D. 2006: Atlant and slovene national consciousness in the second half of the 19th century. *Acta geographica Slovenica* 46-2. DOI: <https://doi.org/10.3986/AGS46204>
- Zagórski, B., Geršič, M., Kladnik, D. 2018: Challenges in the transformation of Slovene geographical names into Arabic. *Geografski vestnik* 90-2. DOI: <https://doi.org/10.3986/GV90205>

6 Summary: Additional issues in writing geographical names in Slovenian

(translated by Drago Perko)

The article is a continuation of the articles, published in *Geografski vestnik* 89-2 in 2017 and *Geografski vestnik* 90-2 in 2018. The first one was devoted to more complex aspects and examples of the use of Slovenian geographical names, mostly exonyms. The second one was primarily dedicated to capitalization in multiword Slovenian geographical names, Slovenianizing multiword foreign geographical names, multiword names of parts of towns and villages, and capitalization of nicknames or other descriptive names.

This article is primarily dedicated to Slovenian geographical names in Italy, South Slavic letters (that are not part of the Slovenian alphabet) in Slovenian geographical names, Slovenianizing the names of mountain ranges, seas, lakes, and rivers, and possessive adjectives in Slovenian geographical names.

In general, the proper handling of geographical names is complicated, although many feel that they can easily handle this topic. This is also why in practice there are countless examples of non-systematic and inconsistent use. Nevertheless, the use of geographical names in Slovenian is becoming increasingly uniform. Unification of the use of domestic and foreign geographical names in accordance with the resolutions and recommendations of the United Nations Group of Experts on Geographical Names – represented in Slovenia by the Commission for the Standardization of Geographical Names of the Government of the Republic of Slovenia – is one of the most pressing issues for the modern language norm. International standardization recommendations for writing geographical names are often in conflict with linguistic practice and contrary to the principles of a language, which is completely unacceptable.

This article draws attention to some open issues in the use of currently inconsistent or disputed geographical names in order to contribute to further improvement of the situation in this area. We have encountered disputed and inconsistent names for many years when preparing atlases and maps, editing publications, and participating in shaping the rules for the emerging new Slovenian normative guide.

In order to quantify the subject, we analyzed the frequency of occurrences of geographical names and their variants in the *Gigafida* language corpus, an electronic collection of authentic Slovenian texts containing almost 1.2 billion words. We also examined the records in the Language Advisory Service of the ZRC SAZU Fran Ramovš Slovenian Language Institute and found many detailed records on this topic. The way individual exonyms are represented and recorded in Slovenian reference atlases of the world is presented in an exhaustive table of exonyms.

It is expected that the new Slovenian normative guide will facilitate the use of geographical names for the general public, especially because of changed rules on using capitalization and international recommendations in more customized rules on the use of foreign lexemes in Slovenian. The names of the most important geographical phenomena are expected to be more systematically presented in the dictionary part of the guide. The materials discussed will also be a good source for the necessary standardization of the bulk of Slovenian geographical names that are still not standardized.